

XXIII.

OM BISKOP STEPHAN TETENS.

Af Bjørn Kornerup.

En betydelig og i flere Henseender ejendommelig Personlighed i det 19. Aarhundredes Kirkehistorie var Dr. theol. *Stephan Tetens* (1773—1855), der 1819—47 virkede som Biskop over det lille Als-Ærø Stift¹. Da Udgiveren tilfældigvis fra to Sider er kommet til Kendskab om to Breve til Oplysning om ham, kan de maaske fortjene Plads her.

Det ene, dateret den 3. Marts 1848, er rettet til Biskoppens Brodersøn *Henrik Wederkinch Tetens* (1802—88), fra 1849 Sognepræst i Romdrup, Klarup og Storvorde. Foruden at indeholde Meddelelser om Tetens' Forhold i København, efter at han havde taget sin Afsked, er det især interessant ved en Udtalelse om det tiltalende Princip, Biskoppen fulgte ved Udstedelsen af Anbefalinger til Ansøgere om gejstlige Embeder².

Det andet Brev, dateret 7. Juni 1855, omhandler Biskoppens Jordfæstelse i Kettinge den 5. s. M. Det er formentlig skrevet til den afdødes Brodersøn og Husfælle Stiftamtmand over Sjællands Stift Peter Jacobsen Tetens (1797—1859), gift med en Adoptivdatter af Biskoppen Engelke Sophie Rynning (1804—91). Brevet, der kun er bevaret i Koncept, er ført i Pennen af Kaadner ved Egen (Igen) Mølle Jørgen Lorentzen (1824—95), som havde

¹) Om denne jvfr. min Biografi i Dansk biografisk Leksikon, 2. Udg., XXIII, 437—9 og min Ribe Katedralskoles Historie II, 287—90. Om Tetens' faste nationale Sindelag se Fr. Barfod, Fortællinger af Fædrelandets Historie, 4. Udg., II, 1874, S. 488, 500—1.

²) Velvilligt meddelt af Provst H. W. Tetens, der har skænket Originalen til Brevet til Rigsarkivet. Om den ældre H. W. Tetens se Personalhistoriske Samlinger, udg. af Th. Hauch-Fausbøll, I, 253.

været Herskabstjener hos Biskoppen og var fulgt med ham til København 1847. Det velskrevne Brev tegner et lille, ganske interessant Kulturbillede¹.

1.

Har jeg end ikke tilskrevet Dig, kjære Tetens! saa er det dog en Sandhed, at Du ofte, meget ofte har været mig en kjær Tanke; jeg har ofte med Deeltagelse erindret mig baade Dig og Din brave Kone², den fortreffelige Huusmoder, og jeg glemmer ikke al den Forekommenhed, Velvillie og Hjertelighed, som I begge viste mig og Mine ved vort behagelige Besøg for 4 à 5 Aar siden i Brøndum Præstegaard³.

Du anmodede mig om, da Du søgte Ø. og V. Hassing Kald⁴, at anbefale Dig; jeg gjorde det ikke, fordi jeg da vilde have afvejet fra mit Princip aldrig at anbefale Nogen-somhelst, som jeg ikke stod i Embedsforbindelse med. Dette burde jeg vel have underrettet Dig om, men det skeedte imidlertid ikke, dels fordi det jo dog var til ingen

¹) Velvilligst meddelt af Provst, Dr. theol. Jens Holdt, Brede, der har henledt min Opmærksomhed paa Brevets Eksistens. Det ejes nu af Sparekassedirektør Asmus Lorentzen i Bredebro, hvem jeg takker for Udlaan deraf. — I Følge Københavns Helliggejsts Kirkes Begravelsesprotokol blev Biskop Tetens, død 5. Januar 1855, den 10. s. M. begravet (bisat?) paa Assistenskirkegaard. Han har da maaske staaet i aaben Begravelse, indtil den endelige Jordfæstelse kunde finde Sted i Kettinge.

²) Ane Kirstine Birgitte f. v. Hoff (1806—80).

³) H. W. Tetens havde 1828—49 været Sognepræst i Store Brøndum-Siem-Torup i Hellum Herred.

⁴) Øster-Vester Hassing i Kær Herred var 1845 blevet ledigt efter Konsistorialraad Laurits Bjørn Spliid (1770—1845). Det blev besat med Niels Munk Plum (1803—65), fra 1862 i Taarnby. — Da Tetens blev forflyttet til Embedet i Romdrup, anbefaledes han hertil af Biskop Øllgaard som »en god Prædikant, en særdeles dygtig og duelig Præst, en Mand af dyb Alvor og Nidkærhed, hæderlig i al sin Vandel og ligesaa trængende som værdig til at befordres til et bedre Embede« (Kultusministeriet, 1. Dept., Forestillingsprotokol 1849 Nr. 167).

Nytte, og deels fordi det dog stedse er forbundet med en ubehagelig Følelse baade at give og at modtage Afslag.

Sandsynlig fik Plum det nævnte Embede med Hensyn paa det Forhold, hvori hans Fader havde staaet til vor nu desværre afdøde Konge¹.

Jeg havde troet, at Du maaskee havde søgt det nylig ledige Tikiøb², og at vi saaledes havde faaet Dig i Nærheden; men dette har nok ikke været Tilfældet; i det mindste veed jeg, at Du ikke var blandt de Tre, som Patronen³ havde indstillet; saavidt jeg har hørt, havde Menigheden ansøgt om at maatte faae ham.

Du veed vist, at jeg i Novbr. holdt mit Jubilæum og kort derefter nedlagde mit Embede; en Tale, som jeg i den Anledning udgav⁴, sender jeg Dig herved i det Haab, at den ei vil være uden Interesse for Dig, forsaavidt som den

¹) N. M. Plum var Søn af Biskoppen over Fyens Stift, Dr. phil. et theol. Frederik Plum (1760—1834), der sikkert havde haft Lejlighed til at træde i et nærmere Forhold til Christian VIII, medens denne fra 1815 var Guvernør over Fyen. N. M. Plum var af Ministeriet indstillet som Nr. 1.

²) Tikøb-Hornbæk-Hellebæk var 1847 blevet ledigt efter Provst Christian Magnus Olrik (1797—1847). Det blev 1848 besat med den residerende Kapellan ved Embedet Hans Gundorph Kaae (1811—86).

³) Det grevelige Schimmelmansske Fideikommis, der havde Jus patronatus til dette Embede, havde indstillet 1) ovennævnte H. G. Kaae, 2) cand. theol. Sophus Carl Viggo Hansen (1817—92), siden Sognepræst i Hammer-Lundby, og 3) Sognepræst i Vester Velling-Skern Vilhelm Henrik Hahn Visby (1807—95), siden Sognepræst i Strøby-Varpelev og Provst (Danske Kancelli, 1. Dept., Forestillingsprotokol 1848, I, Nr. 16).

⁴) »Tale bestemt til at skulle have været med nogen Forkortelse og Forandring holdt den 10 November 1847 i Kettinge Kirke i Anledning af et halvtredsindstyveaarigt Embedsjubilæum af Jubellæreren Stephan Tetens, Biskop«, Odense [1847]. Talen blev ikke holdt paa Grund af Biskoppens »Legemssvagthed og vedholdende Legemssmerter«. Tre Aar tidligere var udkommet »Nogle Ord talte af Biskop Stephan Tetens den 3die September 1844 i Kettinge Præstegaard, hvor de da forsamlede Geistlige paa Als og fra Ærøe overrakte ham en Jubelgave, lykønskende ham ved en Tale af Provst Claus Christian Thomsen, til nu i fem og tyve Aar at have beklædt Embedet i dette Bispedømme«.

betegner de vigtigste Afsnit i mit Liv og de forskellige Livsstillinger, i hvilke det blev mit Lod gennem den lange Række af Embedsaar at virke.

I en Tid af 2 à 3 Maaneder har jeg nu allerede boet her i Hovedstaden, og da det har føiet sig saa heldigt, at mine Børn og jeg kunne boe ei alene under eet Tag, men under eet Loft¹, saa at vi blot ved at aabne vor Dør kunne efter Behag uden allermindste Omstændighed eller nogensomhelst Tvang see hinanden, saa er det begribeligt, at dette Samqvem maa usigeligen forhøie for mig Behageligheden af mit Ophold her; men destoværre kan jeg ikke nyde denne Glæde heel, da jeg i den sidste Tid har i en ualmindelig heftig Grad været plaget af haarde og varige Ansigtssmerter.

Som en Følge af min Svaghed sætter jeg ikkun yderst sjelden min Fod uden for Huset og har endnu ei engang gjort selv saadanne Besøg, som flere Vedkommende, der ei kjende min Tilstand, vel endog tilregne [mi]g som en Uartighed ei at have gjort. Imidlertid savner jeg dog ingenlunde Selskab, da Flere af mine Venner og Bekjendte jevnlig glæde mig ved deres Nærværelse.

Blandt disse, som saaledes ei sjelden skjenke mig et kjært Aftenbesøg, er ogsaa Din Moder², som jeg haaber endnu i Aften at see; det vil glæde Dig, naar jeg siger Dig, at hun er uforandret fuld af Liv og Bevægelse, og er ligesaa oprømt og underholdende og genialske, som Du vist altid har kjendt hende.

Tante Sanne³ derimod er stedse sengeliggende og svag, men tillige lige saa from og blid og deeltagende og klog, som Vi alle stedse have kjendt hende at være.

¹) Badstuestræde Nr. 129—30 (Vejviser for København 1849).

²) Ursula Tetens f. Rottbøll (1779—1861), Datter af den bekendte Professor medicinæ Christen Friis Rottbøll, Enke efter Amtsprøbst, Sognepræst i Gunderup-Nøvling Gerhard Tetens (1760—1832), hvis 3. Hustru hun havde været.

³) Formentlig Susanne Elisabeth f. Strøm (1769—1850), Enke efter Herredsfoged i Fjends og Nørlyng Herreder Henrik Tetens (1759—1816) og Svigerinde til Biskop Tetens.

Vi alle hilse Eder kjærligen Alle. Lev vel, kjære Tetens!
det ønsker Dig af Hjertet Din hengivne

Tetens.

Kjøbenhavn d. 3 Marts 1848.

2.

Høivelbaarne Herr Stiftamtmand. Efterat nu sal. Biskoppens Liig nu [!] er bragt til Rolighed, og alting er i Rigtighed, tillader jeg mig i Følge Bestemmelsen at sende herr Stiftamtmanden Underretning om, hvorledes alt er foregaat. Skipperen, som herr Stiftamtmanden vel allerede veed, udeblev temlig lunge, nemlig til Torsdagen d. 31 Mai, paa hvilken Dag jeg modtog det med følgende Adresse Brev, hvorefter jeg strax om Eftermiddagen, efter at have underrettet Provsten¹ og Biskoppen² derom, begav mig til Sønderborg for at besørge en passende Vogn og for næste Morgen gandske tidlig, efterat Biskop og Provsten, som ønskede at ledsage Liget til Ketting, var ankomne, da at begive os paa Veien til samme, hvortil vi ankom omtrent Kl. 7¹/₂, og hvor Liiget nu i Følge Provstens forudgangene Bestemmelse hensattes i Bispegaarden i den førhen saakaldede blaa Stue til Venstre for Antren³, hvor det saa blev staaende til Tirsdagen d. 5 Juni, paa hvilken Dag en talrig Skare forsamledes om den sal. afdødes Kiste i de samme Værelser, hvor de saa ofte havde været samlet med ham, mends han vandrede her, og paa alle gjorde det et synligt dybt Indtryk saaledes i dette Huus, efterat han saa lunge hav[d]e været borte derfra, dog der endnu engang at skulde byde ham deres sidste Farvel . . .

¹) Provst for Als' Sønder Herred, Sognepræst i Kettinge Johannes Hoeck (1792—1872).

²) Biskop over Als-Ærø Stift Jørgen Hansen (1802—89). Jvfr. dennes »Efterladte Optegnelser om sit Levnet og sit Forhold til Tidens Begivenheder« i Sønderjydske Aarbøger 1904 S. 1—215 (Omtale af Tetens her S. 80—2). M. Mackeprang sst. 1952 S. 1—27.

³) ɔ: Entréen.

Førend jeg nu gaar videre, tillader jeg mig at bemærke, at alt og alle de deraf flydende Omkostninger ere efter Provstens Befaling.

Efter at Følget altsaa var samlet, bevertedes der med Caffé, Chocolate med Tilbehør samt Port og Madera med Krandskager og fl. andre sorter, alting i tilstrækkeligt Maal. Bisk. forhenværende Kokkepige Karen lavede Cafféen og Chokoladen.

Min Forlovede og jeg besørgede Opvartningen. Efterat nu dette var forbi, traadte Biskoppen hen til Kidsten og holdt en kort Tale, Liget bares derefter af Skolelærerne ud af Huset og siden af Tolv beskikkede Bærere om i Kirken, hvor Provsten saa, efter min mening, holdt en meget smuk Tale¹, som jeg haaber med det første at kunde sende Stif[t]amtmanden.

Efter endt Tale toge saamange af de Tilstedeværende Præster, som kunde komme til, Kisten og bar den til Graven, til den samme Grav, hvor hans Forudgange[ne] kjære [Hustru ?]² en Tidlang har hvilet, og hvor de nu i Roe hviler Tilsammen.

Angaaende Alter Lysene da svarede Provsten mig, at han troede, det var gandske Nødvendig, at der ligesom ved Bispinden, blev anskaffet to Lys, som jeg saa strax bestilte, de ere, som medfølgende Regning udviser, temlig dyre, men af reent Vox, som Provsten vilde have, kunde de ikke faaes billigere.

Een Ting er der endnu, som er udføjet, og som jeg i Følge Provstens Raad tillader mig at indstille til h. Stiftamtmandens egen Bestemmelse, det er nemlig Degnens Gebyr, jeg troede rigtignok, at det maatte have været en Æresbeviisning, hvorfor der ikke krævedes Betaling; men da jeg talte med Provsten derom, mente han, at han vist nok gjorde Regning derpaa, men Provsten vilde af Grunde,

¹) Denne Tale synes ikke at være udgivet i Trykken.

²) Karen Sophie Tetens f. Gaarder (1771—1844), J. P. Mynsters Ungdomselskede.

som herr Stiftamtmanden let indseer, ikke gjerne have med denne Ting at bestille. I den tro, at jeg nu har berørt alt det vigtigste, og i haabet om, at det hele maa finde herr Stiftamtmandens Bifald, undertegner jeg mig

Deres underdanigste Tjener

I. Lorentzen.

Igen Mølle

d. 7 Juni 1855.
